

Vierentwintig zaken van rechter Lan

Andere uitgaven van Piet Rombouts:

Dee Goong An second part: Governor Dee Defies the Empress

Een onbeduidend verhaal van een lentedroom
(een Chinees verhaal uit de Ming dynastie)

Het bezoek van de censor
(een rechter Tie-verhaal)

Bronnen van illustraties in de rechter Tie romans
– *Judge Dee illustrations and their sources*

Vierentwintig zaken van rechter Lan

De strijd van een magistraat
tegen criminaliteit in het Chinese keizerrijk

Een vertaling van
Luzhougong an 鹿洲公案
van Lan Dingyuan 藍鼎元 (1680-1733)

door Piet Rombouts

Met een inleiding door
Sander Hendriks en Piet Rombouts

Eerste druk: mei 2020
Tweede druk: mei 2020

Copyright vertaling: Piet Rombouts

Binnenwerk en omslagontwerp: Sander Hendriks / Ongerijmd

Uitgegeven via Brave New Books

e-mail: parombouts@yahoo.com

ISBN (paperback): 978 946 405 4316

Inhoud

Inleiding	7
Mogelijke beweegredenen voor het publiceren van <i>De vierentwintig zaken</i>	42
Tijdrekening, namen, afstanden, geld, gewichtseenheden	44

Advocaten van kwade zaken

1. Een dode bedelaar krijgt een echtgenote en zoon	49
2. Drie ploerten roven een lijk	53
3. Een buitenkansje bij het dorp Drakenvijver	62
4. De bovennatuurlijke kracht van varkensbloed	71
5. Legerinspecteur Lin	80
6. Beangstigende hersenspingsels	89

Bijgeloof

7. Een babbelse god	98
8. Een verderfelijke doctrine misleidt het volk	103
9. De kwade praktijken van twee oude grafkisten	109
10. De getuigenis van een geest	115

Familieruzies

11. Een hardvochtige leugenaarster	122
12. Twee broers procederen om een stuk land	131
13. De aanklacht zonder woorden	136
14. De knoet van anderhalve voet lang	141

Banditisme en piraterij

15. Bandieten vernederen een vrouw die hertrouwt	148
16. Kalebassengrond	156
17. De waterwegen van Zhuozhou	161
18. Het grote gebouw in Xiancun	169

Belastinginning en corruptie

19. Geknoei in het buurtregister	180
20. Onwettige folterpraktijken in een herberg	184
21. Zeerovers aan de kust van Fujian en Guangdong	199
22. De graanrantsoenen voor vijf legerplaatsen	215
23. Shanmen vesting	228
24. De graanschippers	242

Nawoord	260
De vertaling	265
Literatuur	268
Lijst van illustraties	269
Bronnen van illustraties	270

Inleiding

In 1729 publiceerde de gewezen ambtenaar Lan Dingyuan (1680-1733) een bundel met vierentwintig verhalen waarin hij gedetailleerd verslag deed van zijn ervaringen als bestuursambtenaar in de districten Puning en Chaoyang in de Zuid-Chinese provincie Guangdong. Onderwerp van deze helder en over het algemeen levendig vertelde verhalen zijn Lan's inspanningen om in deze districten de openbare orde te herstellen. In de verhalen beschrijft Lan hoe hij moordenaars opspoort, bedriegers en intriganten ontmaskert, familieruzies beslecht, bijgeloof bestrijdt, een bende armoedzaaiers, die de kustwateren onveilig maakt, oprolt, zich inspant om de lokale zeden te verbeteren, notoire wanbetalers tot het betalen van hun achterstallige belastingen dwingt en onvermoeibaar ten strijde trekt tegen de overal op de loer liggende corruptie. Hoewel de verhalen vooral de schaduwkant van de toenmalige Chinese samenleving beschrijven, geven ze een levendig beeld van de sociale dynamiek van het late Chinese keizerrijk en van de uitdagingen waarvoor het centrale gezag zich gesteld zag als het ging om de handhaving van de openbare orde.

De auteur

Lan Dingyuan groeide op in het zuiden van Fujian, de bergachtige en waterrijke provincie aan de zuidoostkust van China. In het verre Peking regeerde sinds 1662 de energieke Kangxi-keizer (1654-1722), de tweede keizer sinds de Qing dynastie in 1644 haar heerschappij over China had gevestigd.

De dynastie was jong en de zuidelijke provincies waren nog

maar net onder het keizerlijke gezag gebracht. Toen de nieuwe dynastie zich in het noorden vestigde, was het zuiden een vluchthaven geworden voor partijen die trouw bleven aan de verdreven dynastie, de Ming. Opstandigheid lag op de loer. Drie invloedrijke generaals, die zich tegen de nieuwe dynastie hadden gekeerd en hun machtsbasis omstreeks 1673 elk tot een zelfstandig koninkrijk hadden uitgeroepen, behoorden tot de belangrijkste opstandelingen. Hun verzet werd omstreeks 1680 gebroken, maar de strijd om de opperheerschappij duurde voort tot in de jaren tachtig.

Dat nam niet weg dat Lan, net als veel tijdgenoten, al op vroege leeftijd aan zijn studie begon. In de keizertijd studeerde een jongeman niet zozeer om de wetenschap te dienen, maar om een post in het keizerlijke regeringsapparaat te bemachtigen. Er waren twee opties: een carrière als bestuursambtenaar of een loopbaan als militair. Voor het civiele ambt volgde de student een literaire studie aan een van de talloze confucianistische scholen en academies. Voor een militaire carrière was de militaire school de aangewezen plaats.

Maatschappelijk gezien bood de titel van literaat het meeste aanzien. Het gaf de titelhouder en zijn familie status en enkele privileges. Maar ook een militaire carrière bood kansen, zeker in een tijd dat delen van het rijk nog onder het centrale gezag moesten worden gebracht. Bovendien deelde de nieuwe dynastie niet de anti-militaire houding van het confucianisme, dat overheersing door geweld afwees en vooral geloofde in de beschavende werking van het ritueel en de juiste omgangsvormen.

Confucianisme

De Chinese samenleving kende een strenge patriarchale hiërarchie en het confucianistische gedachtegoed was daar een afspiegeling van. Gehoorzaamheid van de onderdaan aan de vorst, van een zoon aan zijn ouders en van de jongere generatie aan de oudere waren kerngedachten. De vrouw had een volstrekt ondergeschikte positie. Als meisje diende zij gehoorzaam te zijn aan haar vader, als getrouwde vrouw aan haar echtgenoot, als weduwe aan haar oudste zoon.

De keizerlijke regering propageerde de naleving van deze confucianistische leefregels, bijvoorbeeld via het ‘Heilige edict’ dat op keizerlijk bevel vanaf het begin van de achttiende eeuw maandelijks in elk district behoorde te worden voorgelezen. De bevolking werd hierin aangespoord hoffelijk en inschikkelijk te zijn, spaarzaamheid te betrachten, hechte familiebanden te smeden, goede betrekkingen met wijk- en dorpsgenoten te onderhouden, zich toe te leggen op het eigen beroep en de landbouw in ere te houden, belastingen tijdig te betalen, ontzag te hebben voor scholing, de jeugd te onderrichten in het confucianistische gedachtegoed, met het confucianisme strijdige opvattingen uit te roeien, onwetenden inzicht te geven in de wetten, geen valse beschuldigingen te uiten, vetes bij te leggen, diefstal en roverij te bestrijden door zich in volksmilities te verenigen en – om een veroordeling wegens medeplichtigheid te voorkomen – geen onderdak te verlenen aan wetsovertreders.

Clans en familiestatus

Eerbied voor de ouders (*xiao* 孝) gold binnen het confucianisme als het hoogste goed. In de praktijk betekende dit dat iemand gehoorzaam diende te zijn aan zijn ouders en voorouders, voor hen zorgde tijdens hun leven en hen eerde na hun dood. Eerbied toonde hij door direct na hun overlijden de voorgeschreven rouwkleding te dragen, de vereiste rouwrituelen op te voeren en de overledene een waardige begrafenis te geven, compleet met een mooie lijkstaf en een volgens de regels van de geomantiek goed gesitueerd graf. Daarna door hun graf goed te onderhouden en hen te eren door geregeld offers te brengen.

Deze focus op de voorvaders maakte het familiebesef heel sterk. Een persoon werd daardoor niet zozeer als een individu gezien, maar geïdentificeerd binnen de hiërarchische structuur van zijn of haar familie. Bovendien konden zeer wijde familievertakkingen als een eenheid worden ervaren. In sommige gevallen telde zo’n familienetwerk honderden leden die allemaal dezelfde achternaam droegen. In dat geval spreekt men van een clan. Met name in het zuiden van China was dit clanbesef heel sterk.

De maatschappelijke status van een familie werd in belangrijke mate bepaald door de wijze waarop de leden de confucianistische waarden hooghielden. Voor een 'kuise weduwe', die haar overleden echtgenoot trouw bleef doordat ze na zijn dood niet hertrouwde maar in haar eentje zijn zonen opvoedde, kon een ereboog worden opgericht, en als een weduwe zich na het overlijden van haar echtgenoot van het leven beroofde, werd dat als een nobele daad gezien. Maar als een vrouw na het overlijden van haar man hertrouwde, werd dit als een volslagen eerloze daad beschouwd, waarop minachtend werd neergekeken (zoals te lezen is in verhaal 15, 'Bandieten vernederen een vrouw die hertrouwt').

Lan Dingyuans vroege carrière

Lan Dingyuan koos voor de opleiding tot civiel ambtenaar, indertijd de meest gangbare keuze. Opmerkelijk is dat hij zich al op betrekkelijk jonge leeftijd voor aardrijkskunde begon te interesseren. De talloze reizen die hij op zestienjarige leeftijd langs de kust van de provincies Zhejiang, Fujian en Guangdong maakte, worden daarmee wel in verband gebracht.

Het pad naar een ambtelijke aanstelling was lang en zwaar. Wie de hoogste posten wilde bereiken, moest met goed gevolg ten minste drie keizerlijke examens afleggen. Hierin werd de kandidaat getoetst op zijn kennis van de confucianistische teksten en zijn bekwaamheid in het schrijven van opstellen, die aan allerlei ingewikkelde vormeisen moesten voldoen. Het eerste van deze examens werd afgenomen in het district, het tweede in de provinciehoofdstad, het laatste in Peking. Daarna konden de meest briljante geesten worden uitgenodigd voor deelname aan het paleisexamen, dat in de Verboden Stad door de keizer persoonlijk werd afgenomen. Maar deze eer was slechts voor een enkeling weggelegd.

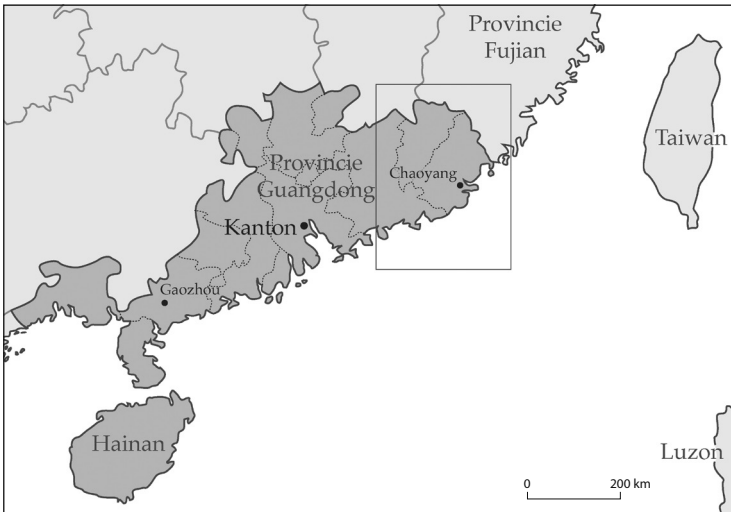
Lan zou de top niet halen. In 1703 slaagde hij voor het districtsexamen. Terwijl hij zich voorbereidde voor het provinciale examen, dat eens in de drie jaar werd afgenomen, kreeg hij zijn eerste aanstelling: vanaf 1707 werd hij aangetrokken door een lokale confucianistische academie om als redacteur mee te

Portret van de auteur, Lan Dingyuan.

werken aan een publicatie van het werk van vroegere filosofen. Drie jaar later nam hij echter ontslag omdat hij voor zijn moeder en grootouders wilde zorgen en zich aan zijn studie wijdde.

Het mocht niet baten. Lan ging de daarop volgende jaren verschillende keren op voor het provinciale examen, maar hij zou deze tweede examengraad nooit halen. Omstreeks 1720

Lan Dingyuan groeide op in Fujian, diende in het leger dat in 1721 de opstand op Taiwan neersloeg en werd in 1727 benoemd tot magistraat van de districten Puning en Chaoyang in de provincie Guangdong (zie ook het kaartje op blz. 16).

deed hij zijn laatste poging. De benoeming van een oudere neef van vaderszijde bood hem onverwacht de kans om actief in dienst te treden, niet als een civiel ambtenaar, maar in dienst van het leger.

Taiwan

Het eiland Taiwan, dat voor de kust van Fujian ligt en net een slag groter is dan België, was de voorafgaande decennia de thuisbasis van talloze grote en minder grote piraten geweest. Ook Ming-loyalisten hadden er een vluchthaven gevonden. Begin jaren 1680 was het eiland ingelijfd bij het Chinese rijk. De Qing had echter moeite om het effectief onder haar gezag te brengen. Trouw aan de Ming-dynastie bleef een hardnekkig argument voor verzet. In 1721 brak de zoveelste opstand uit. Het hof stelde twee generaals aan om deze neer te slaan. Beide waren afkomstig uit de provincie Fujian. Een van hen, brigade-generaal Lan Tingzhen (藍廷珍, 1664–1730), was de oudere neef van Lan.

Lan vergezelde zijn neef tijdens de expeditie naar het eiland. Hij zou er ruim een jaar blijven, maakte de veldtocht van nabij mee, zag hoe de opstand in zeven dagen tijd werd neergeslagen en schreef er een uitvoerig verslag over.

Het was voor Lan een vormende periode. In enkele verhalen (22 en 23) verwijst hij met onverholen trots naar zijn ervaringen uit deze periode. Uit zijn beschrijvingen blijkt dat hij zich in het leger prima thuis voelde en dat hij, naar het zich laat aanzien, voor de duvel niet bang was. In tegendeel. Als de gebeurtenissen op Taiwan hem iets leerden, was het dat het keizerlijke leger uiteindelijk elk verzet de baas kon en een instrument was dat effectief kon worden ingezet om de openbare orde te handhaven.

Zijn verblijf op Taiwan vormde hem ook als bestuurder. Terwijl de keizerlijke troepen de orde herstelden, gaf Lan zijn ogen en oren goed de kost. Aan de hand van zijn waarnemingen formuleerde hij adviezen die betrekking hadden de implementatie van effectief bestuur. Hij stelde zijn raadgevingen op schrift en diende deze in bij de autoriteiten. In de achttiende eeuw zou een groot aantal daarvan in de praktijk ten uitvoer worden gebracht.

Geografisch deskundige

Eind 1722 overleed de Kangxi-keizer. Hij werd opgevolgd door zijn vierde zoon, de Yongzheng-keizer (r. 1723-1735), een hardwerkende en toegewijde bestuurder.

Onder het bewind van de nieuwe keizer nam de carrière van Lan een hoge vlucht. Hij werd uitgekozen om aan de Keizerlijke Academie in Beijing te komen studeren en hielp vanaf 1725 met de compilatie van de 'Alomvattende geografische beschrijving [van het rijksgedebied] van de Grote Qing' (*Da-Qing yitong zhi* 大清一統志), een aardrijkskundig werk waaraan reeds vanaf 1687 werd gewerkt. Zijn gedegen kennis van de zuidoostkust werd hierbij ten volle benut. In de hoofdstad groeide zijn faam als aardrijkskundige, niet alleen onder zijn geleerde ambtgenoten, maar ook daarbuiten. Collega's die op een ambtelijke post in een van de zuidelijke provincies waren benoemd, zochten hem in Beijing graag op om, voordat ze naar hun ambtsgebied afreisden, informatie over de regio in te winnen.

Benoeming tot magistraat van Puning

Enkele jaren later zou Lan zelf ook naar het zuiden afreizen om daar een ambt te bekleden. Deze aanstelling dankte hij aan het onderhoud dat hij in 1727 had met de Yongzheng-keizer, een gebeurtenis die ongetwijfeld tot een van de hoogtepunten van zijn carrière behoorde.

Tijdens dit onderhoud gaf Lan de keizer zijn visie op geografische en historische vraagstukken. Hij deelde met hem zijn denkbeelden over transport via rivieren en over zee en zette zijn bestuurlijke adviezen voor Taiwan uiteen. De denkbeelden en de persoonlijkheid van Lan lijken bij de Yongzheng-keizer in de smaak te zijn gevallen. In ieder geval benoemde hij hem tot magistraat van het district Puning in de zuidelijke provincie Guangdong.

Bestuurlijke indeling van het Chinese rijk

Aan het begin van de achttiende eeuw telde het Chinese rijk, dat vanuit Beijing centraal werd bestuurd, grofweg 150 miljoen onderdanen. Om het beleid van de keizerlijke regering efficiënt te kunnen uitvoeren, was het rijksgebied van oudsher opgedeeld in provincies (*sheng* 省). Deze hadden drie belangrijke bestuursorganen: de Provinciale Bestuurscommissie (*buzhengsi* 布政司), de Provinciale Commissie van Toezicht (*anchasi* 按察司), die belast was met juridische aangelegenheden, en de Provinciale Onderwijscommissaris (提督學政).

Onder de provincie waren arrondissementen (*dao* 道) ingesteld. Hierin waren deelgebieden van het bestuur toebedeeld aan intendanten (*daotai* 道臺), die belast waren met het toezicht op de nijverheid, zout- en graantransporten en -opslag, de heffing van tol, inspecties, het politiewezen, militaire aangelegenheden enz.

Daarnaast was elke provincie opgedeeld in prefecturen (*fu* 府). Aan het hoofd daarvan stond een prefect (*zhifu* 知府). Elke prefectuur was opgedeeld in een aantal departementen (*zhou* 州) en districten (*xian* 縣), die werden bestuurd door een magistraat (*zhizhou* 知州 cq. *zhixian* 知縣). Het belangrijkste verschil tussen een departement en een district was de omvang, bestuurlijk gezien stonden ze op hetzelfde plan. Aan het begin van de achttiende eeuw telde China er in het totaal circa 1500.

De ambtenaren van het provinciale bestuur en de arrondissementen waren belast met het toezicht op de uitvoering van het bestuur. Zij namen beslissingen die het belang van de afzonderlijke districten overstegen. De regulatie van de graanprijs, die – zoals we in een van de verhalen zullen zien – binnen één en dezelfde provincie aanzienlijk kon verschillen, is daar een voorbeeld van. Door graan op te kopen op het moment dat er in een district overvloed was en weer op de markt te brengen als er schaarste ontstond, kon de graanprijs gestabiliseerd worden. Bovendien kon een district dat door schaarste werd getroffen, graan lenen uit de graanschuren van naburige districten die een overschot hadden. Zo kon de impact die hongersnood op de bevolking zou hebben, gereduceerd worden.

Verantwoordelijkheden van de magistraat

De magistraat was belast met de uitvoering van zeer uiteenlopende bestuurstaken op het laagste niveau. Hij was verantwoordelijk voor het onderhoud van de openbare werken – wegen, bruggen, dijken, stadsmuren – en de inning van belastingen. Hij beheerde het bevolkings- en belastingregister en de graanschuren, hield het kadaster bij, rekruteerde dienstplichtige mannen voor de verplichte arbeidsdienst en riep hen op om voor hun dienstplicht in de lokale milities. Daarnaast leidde de magistraat ceremoniële plechtigheden, zag hij toe op de zorg voor te vondeling gelegde kinderen, bevorderde hij de lokale economie en was hij verantwoordelijk voor het toezicht op de handhaving van de openbare orde en de vervolging en berechting van criminelen.

De belangrijkste districten in de prefectuur Chaozhou.

Zoals de keizer geacht werd de ‘vader en moeder’ van het volk te zijn, werd van de magistraat verwacht dat hij zich als een ‘vader en moeder’ tegenover de bevolking van het district zou opstellen. Dat betekende dat hij strikt zou zijn in het eisen van gehoorzaamheid en respect ten aanzien van de confucianistische waarden, maar dat hij zich tegelijk vol mededogen zou tonen tegenover de noden van de bevolking en hun welzijn ter harte zou nemen.

Het district Puning

Halverwege de zevende maand van het vijfde regeringsjaar van de Yongzheng-keizer (eind augustus 1727) arriveerde Lan in Puning, de ommuurde hoofdstad van het gelijknamige district. Na het passeren van de stadspoort begaf hij zich, zoals dat indertijd gebruikelijk was, waarschijnlijk naar een herberg om daar zijn inauguratie af te wachten. Pas na zijn officiële inauguratie zou hij zijn ambtswoning betrekken in de *yamen*, het door muren omgeven gebouwencomplex waarin zich de kantoren van de magistratuur bevonden, inclusief de burgerlijke stand, de belastingdienst en het huis van bewaring en andere overheidskantoren.

In veel gebieden was de districtshoofdstad de enige ommuurde stad van het district. Hoewel de plaatselijke omstandigheden varieerden, kende het stadje meestal een vrij strakke, op de windrichtingen georiënteerde indeling. Die bestond uit een min of meer rechthoekige ommuring met imposante stadspoorten aan elke zijde. De noordelijke en zuidelijke poort en de westelijke en de oostelijke poort werden door brede straten met elkaar verbonden.

In het stadje was een markt. Er waren winkels en soms zelfs een bank. Er was een confucianistische school en er was een Confuciestempel. Er waren boeddhistische en taoïstische tempels. En er was een klokkentoren. Trommelslagen in de stadspoorten reguleerden het ritme van dag en nacht.

Buiten de districtshoofdstad strekte het platteland zich uit. Hier leefde de boerenbevolking in dorpen en gehuchten verspreid tussen de akkers. Ook hier lagen heiligdommen her en

der in het landschap verspreid. Niet zelden waren ze een laatste vluchtplaats voor bedelaars en andere armoedzaaiers die nergens anders onderdak vonden.

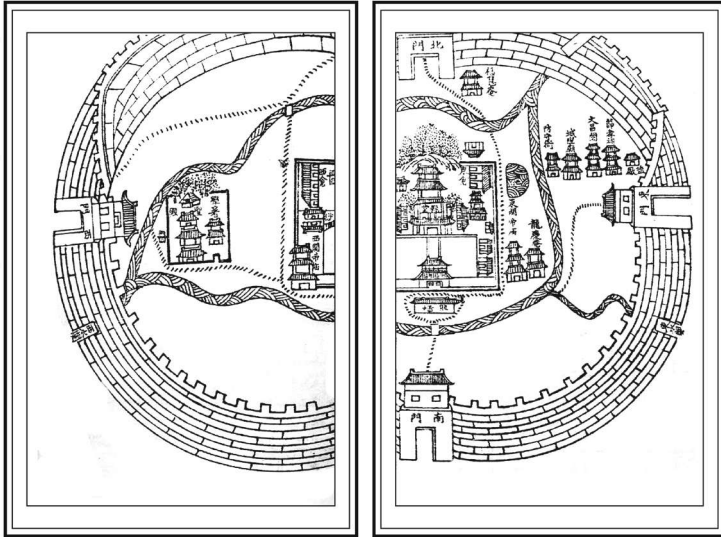
Sommige nederzettingen waren omringd door een palissade die 's nachts werd afgesloten om plundering door rondtrekkende roversbendes te voorkomen. Bijzonder voor het zuiden van China, onder andere in de provincie Fujian, waren de woonburchten, waar de leden van een clan tegen de buitenwereld beschermd bij elkaar woonden. In het district Chaoyang bevonden zich enkele van deze nederzettingen.

In vergelijking met de omvang van het district, was de districtshoofdstad vaak relatief klein: het district Puning had een oppervlakte die vergelijkbaar is met die van de provincie Friesland, terwijl de districtshoofdstad, aldus het uit 1745 daterende *Handboek voor lokale geografie en historie* (*difang zhi* 地方志), een omtrek had van 700 zhang ofwel 2,4 km. Puning was dus ongeveer even groot als het Zeeuwse vestingstadje Hulst. De oude vestingstad Coevorden was met een omtrek van circa 3 km al net weer een slag groter. Ten tijde van Lan's ambtsperiode was het district Puning kleiner dan hier omschreven omdat een deel van de vier regio's waaruit het bestond onder het district Chaoyang vielen; door de eeuwen heen zijn de grenzen tussen beide districten herhaaldelijk verlegd. Ook in de tijd van Lan werd er nog veel gedebatteerd over de grenzen. In 1733 werden de grenzen voor het laatst gewijzigd.

De bevolking

Het overgrote deel van de bevolking – meer dan negentig procent – werkte in de voedselvoorziening, als landbouwer of visser, of oefende een ambacht uit dat gericht was op de productie van gebruiksartikelen. Deze mensen waren ongeletterd en leidden een eenvoudig leven. Zoals de verhalen van Lan laten zien, kon de strijd om het bestaan voor hen zeer hard zijn.

De lokale elite vormde een kleine minderheid. Leden van de families die tot deze elite behoorden, hadden een gedegen confucianistische opleiding genoten. Daardoor kon van hen verwacht worden dat ze gehoorzaam waren aan het keizerlijke

Chinese plattegrond van Puning. Over het algemeen waren de stadspoorten op de windrichtingen georiënteerd. Centraal in de stad lag de yamen. In het westelijke deel van het bestuurlijke complex bevinden zich de graanschuren en Guandi miao, de Tempel van de God van de Oorlog. Nog iets verder naar het westen, dicht bij de Westelijke Stadspoort, bevindt zich het complex met de districtsschool en de Confucius-tempel. Elders in de stad verrijzen pagodes en diverse tempels.

gezag en in het maatschappelijke verkeer de juiste (confucianistische) omgangsvormen hanteerden. Op grond hiervan hadden ze aanzien, enige invloed op de plaatselijke politiek en genoten ze bepaalde voorrechten. Dat de staat hun lichamelijke integriteit beschermde, was ongetwijfeld een van de belangrijkste. Het confucianisme ziet het lichaam immers als het grootste geschenk dat iemand van zijn ouders heeft ontvangen. Het moet daarom respectvol behandeld worden en tegen misvorming beschermd. Het zetten van een tatoeage was daarom taboe. De staat erkende deze grondregel door de magistraat te verbieden om iemand met een academische titel tot een bekentenis te dwingen door middelen in te zetten die het lichaam van de betrokkene konden beschadigen.

Tussen het 'zwartharige volk' en de literaten bestond een scherpe scheiding. Toch waren er altijd personen geweest die, hoewel ze geen titel hadden, door hun welstand of maatschappelijke positie lokaal zeer veel invloed hadden. De Qing-dynastie bood deze lieden de mogelijkheid om een academische titel te kopen. Formeel genoten ze dan dezelfde status en voorrechten als een literaat. In de maatschappelijke perceptie was er echter wel degelijk een verschil: wie een academische titel kocht, ontbeerde de jarenlange scholing die literaten hadden genoten. De titel was in dit geval geen keurmerk van excellentie, maar eerder een claim op maatschappelijke status en een vrijwaring voor de akeligste verhoormethodes.

Zoals uit de verhalen van Lan blijkt, waren onder degenen die een titel kochten succesvolle criminelen en clanleiders die hun belangen nauwlettend in het oog hielden en regelmatig naar de *yamen* togen om daar direct (door de rechter aan te spreken) of indirect (door te smoezen in het publiek) hun invloed deden gelden.

Voorbereidingen van de inauguratie

Hoe de ontvangst van Lan in Puning verliep, is niet precies bekend, maar aan de hand van beschrijvingen uit het in 1699 verschenen handboek voor de magistraat, de *Fuhui quanshu* 福慧全書 van Huang Liuhong 黃六鴻, die zelf tweemaal dit ambt vervulde, kunnen we ons er enigszins een beeld van vormen.

Terwijl de nieuwe magistraat in de herberg logeerde, stelde hij in overleg met de staf van de *yamen* een programma op voor zijn officiële inauguratie. Als voorbereiding hierop moest hij enkele dagen voor zijn inhuldiging de gelofte afleggen dat hij de verantwoordelijkheden van zijn ambt naar eer en geweten zou vervullen. De nieuwe magistraat schreef zijn gelofte in regulier schrift op papier, zodat die goed leesbaar zou zijn. De plechtigheid vond plaats in de tempel van de stadsgod. Op de afgesproken dag las een klerk van de Dienst voor het Ritueel de gelofte voor, terwijl in de tempel wierook werd gebrand. Hierna werd het papier met de tekst verbrand en zo overgedragen aan de stadsgod.

Hierna ontving de nieuwe magistraat het ambtszegel waarmee hij alle officiële stukken zou bekrachtigen. Deze plechtigheid vond plaats in de herberg. Het zegel werd in een verzegeld kistje naar het vertrek gebracht waar de nieuwe magistraat zich in een respectvolle houding bij een tafel had opgesteld. Het kistje werd op de tafel gezet, de magistraat in spe scheurde het zegel eraf en opende het kistje met de bijbehorende sleutel. Daarna onderwierp hij het ambtszegel aan een nauwkeurige inspectie. Hij maakte een afdruk om te controleren of dit wel het echte zegel was en om te zien of het zegel niet was beschadigd. Als dat het geval was, noteerde hij dat op een formulier dat hij door de daartoe bevoegde functionarissen van hun paraaf liet voorzien, zodat de beschadiging later niet aan hem kon worden toegeschreven. Als het zegel zeer ernstig beschadigd was of als de afdruk niet goed leesbaar bleek, moest bij de hogere autoriteiten het verzoek worden ingediend om een nieuw zegel te vervaardigen.

Inauguratie

Op de dag van zijn officiële benoeming begaf de nieuwe magistraat zich in zijn ambtsgewaad wederom naar de tempel van de stadsgod. Daar werden dieren geofferd tijdens een plechtigheid die was voorbereid door functionarissen van de Dienst voor het Ritueel. Door het voorlezen van een officiële bekendmaking werd de stadsgod vervolgens op de hoogte gebracht van de aanstelling van de nieuwe magistraat. De tekst van de bekendmaking werd vervolgens samen met papiergeld verbrand.

Voorafgegaan door muzikanten begaf de nieuwe magistraat zich nu in een stoet per draagkoets naar de *yamen*. Voordat hij het bestuurlijke complex binnenging, steeg hij uit om offers te brengen bij de altaren die voor de toegangspoort stonden opgesteld. Daarna betrad hij de *yamen* via de middelste doorgang van het poortgebouw. Hij liep naar een op de binnenhof gereedstaande tafel waarop een brandend wierookvat stond. Ter ere van de keizer maakte hij voor deze tafel de *ketou* door driemaal achtereen drie buigingen te maken en bij elk van de negen buigingen het voorhoofd tegen de grond te slaan.

Kennismaking met zijn staf en overdracht van de sleutels

Na het eerbetoon aan de keizer begroette de nieuwe magistraat zijn belangrijkste stafmedewerkers en nam hij plaats op zijn ambtszetel. Ondertussen schreven de medewerkers hun namen op een presentielijst. Was die compleet, dan opende een klerk het kistje met het ambtszegel en werd het document van het officiële districtszegel voorzien.

Nu ontving de nieuwe magistraat de sleutels van de graanschuren, de gevangenis en de stadspoorten. Nadat deze door zijn personeel waren geïnspecteerd, uitgeprobeerd en in orde bevonden, werden de overdrachtsbewijzen opgesteld, van de nodige parafen voorzien en gevalideerd door het districtsstempel. Nu ontving de magistraat van de daarvoor verantwoordelijke medewerkers het *Handboek voor lokale geografie en historie*, officiële landkaarten en alle dossiers en archiefstukken die voor de uitoefening van zijn bestuurstaken van belang waren.

Nadat de medewerkers van de *yamen* hem om beurten hun respect hadden getoond, werden ook in de *yamen* nog enkele offers gebracht. Daarna nam de nieuwe magistraat zijn intrek in de ambtswoning en kon hij aan de slag gaan.

Kennismaking met de lokale elite

Na zijn officiële inhuldiging kon de nieuwe magistraat bezoek verwachten van belangrijke collega's, zoals garnizoenscommandanten en onderwijsfunctionarissen. De etiquette schreef voor dat hij hen thee serveerde.

Voor vertegenwoordigers van de lokale elite was de inauguratie het aangewezen moment om de nieuwe magistraat een bezoekje te brengen. Tijdens dit felicitatiebezoek konden de partijen met elkaar kennismaken en zien wat voor vlees ze in de kuip hadden.

De komst van een nieuwe magistraat kon de lokale elite voor uitdagingen stellen als ze gewend waren bepaalde zaken lokaal op hun eigen manier te regelen. Zeker als ze zichzelf enkele onwettige privileges gunden, zoals een gedeeltelijke belastingverlichting, stond er veel op het spel. Of ze daarmee door konden

gaan, hing af van het karakter van de magistraat. Als het iemand was die zich gemakkelijk liet inpalmen, was er niets aan de hand. Was het een strikte bestuurder, die gehoorzaamheid eiste, dan kwam hun regeling in gevaar. Het was dan heel goed mogelijk dat ze zouden proberen zijn gezag te ondermijnen. Zeker een strak georganiseerde familie, die soms honderden personen telde, kon dan een belangrijk machtsblok vormen.

Voor de magistraat was een goede verstandhouding met de elite van essentieel belang. Scheve verhoudingen konden zijn werk aanzienlijk bemoeilijken. Enerzijds omdat de elite zich over de magistraat kon beklagen bij hoge bestuurders in hun netwerk, wat de positie van de magistraat zelf in gevaar kon brengen. Anderzijds omdat een groot deel van zijn medewerkers lokaal gerekruteerd was. Weigerde de elite zich aan zijn gezag te onderwerpen, dan was de kans groot dat zijn medewerkers zich aan de zijde van de elite schaarden, bijvoorbeeld door te weigeren de invloedrijke families onder druk te zetten om belastingvorderingen af te dragen, zodat verhinderd werd dat de magistraat de hem opgelegde quota zou halen.

Het kon al met al een bijzonder ingewikkeld krachtenspel zijn. De magistraat moest zeer omzichtig te werk gaan en tegelijkertijd bijzonder stevig in zijn schoenen staan om daarin een gulden middenweg te bewandelen. Geen wonder dat de relatie tussen de districtsmagistraat en de lokale elite in de verhalen die Lan schreef vaak een belangrijke rol speelt.

Bestrijding van de misdaad in Puning

Lan zet zichzelf neer als een man van daden. Na zijn aankomst in Puning zal hij meteen aan het werk zijn gegaan. Hij maakte kennis met de plaatselijke notabelen, wijkhoofden en dorpsoudsten, bestudeerde de belastingregisters en verdiepte zich in de ambtelijke dossiers om zich op de hoogte te stellen van de kwesties die zijn voorganger onder handen had genomen.

Handhaving van de openbare orde was een van de speerpunten van zijn beleid. Met de ervaringen van Taiwan in het achterhoofd, lijkt hij zijn benoeming tot magistraat vooral te hebben opgevat als een gelegenheid om zijn ideeën over ef-

fectief bestuur in de praktijk te toetsen. Zoals hij zelf aangeeft, eiste hij een strikte naleving van de wet. Criminele uitwassen pogde hij met wortel en tak uit te roeien. En met succes, schrijft hij zelf in verhaal 16, 'Kalebassengrond':

Kort nadat ik in Puning arriveerde, waren er ruim honderd lieden die diefstallen of roofovervallen pleegden. Na een maand van vervolging, veroordeling, bestraffing en overreding was dit probleem de wereld uit.

Ad interim aanstelling als magistraat van Chaoyang

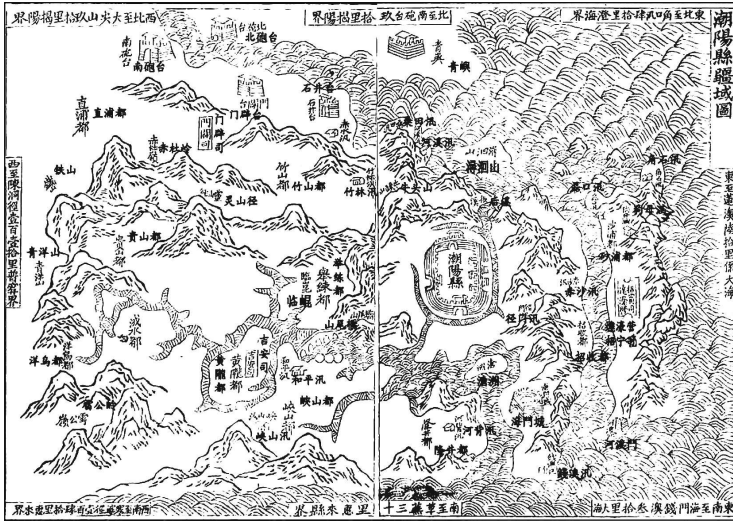
Terwijl Lan zich in Puning inwerkte en de misdaad bestreed, waren er in het naburige district Chaoyang problemen met de bezetting van de post van magistraat. Een maand na Lan's inauguratie legde collega Wei het ambt neer. Om de vacature te bezetten, werd de heer Bai, tot dan toe magistraat van het district Dapu, tot interim-magistraat van Chaoyang benoemd. Reeds een maand later, in de tiende maand, overleed Bai onverwacht. Ditmaal werd Lan aangewezen om de post waar te nemen.

Het district Chaoyang lag direct ten oosten van Puning en was beduidend groter; in plaats van vier regio's (*du* 都) telde het er dertien. Verder grensde het district aan zee, zowel in het oosten als in het zuiden. De kust was hier rijk aan inhammen en baaien, en enkele zeearmen drongen diep het achterland in. Chaoyang, de districtshoofdstad, lag een eind landinwaarts aan een zeer brede zeearm.

Het gebied werd doorsneden door krekens en waterlopen. Transport per boot was daardoor zeer gangbaar. Aan de westkant van het district werd de scheepvaart echter belemmerd. Hier lag een bergrug die het transport – zowel over water als over land – bemoeilijkte. In zijn geheel lag het district Chaoyang daardoor relatief geïsoleerd van de rest van de provincie. In noodgevallen was men aangewezen op transport over zee. Langs de kust lagen diverse forten als onderdeel van de kustverdediging.

Bestuurlijk gezien maakten zowel Puning als Chaoyang deel uit van de prefectuur Chaozhou. Deze prefectuur telde acht districten. Naast Puning en Chaoyang waren dat Jieyang, Hui-

Chinese kaart van het district Chaoyang en omstreken.

lai, Chenghai, Fengshun, Raoping en Dapu. Deze namen zullen regelmatig terugkomen, omdat dit het gebied is waar de verhalen van Lan zich afspelen. De afstand van dit gebied tot de provinciehoofdstad Kanton was ongeveer duizend kilometer over zee en zeshonderd kilometer over land.

Volksaard en tradities van Chaoyang

Voor Lan betekende de aanstelling in Chaoyang een aanzienlijke verzwaring van zijn taken. Niet in de laatste plaats omdat de bevolking daar, zoals hij zelf constateerde, bijzonder ongezeglijk was en geneigd tot een liederlijk leven. Zijn eigen observaties op dit punt spreken boekdelen. In het *Verzamelde werk* van Lan Dingyuan zijn puntige typeringen van de bevolking van de twee districten bewaard gebleven. Die van Puning karakteriseert hij kort en bondig als ‘braaf en gehoorzaam’, die van Chaoyang als ‘tiranniek, onverschrokken en ongeremd’.

Dit beeld wordt bevestigd door passages uit de verhalen. Nadat hij eerder heeft vermeld dat hij in Puning met honderd

criminelen afrekende, beschrijft hij in verhaal 16, 'Kalebassen-
grond', de situatie in Chaoyang als volgt:

Daar waren honderd criminelen die op straat diefstallen en roof-
overvallen pleegden en duizend criminelen die zich toedegen op
het plegen van inbraken. Zelfs op klaarlichte dag durfde de ge-
wone bevolking alleen nog maar in groepjes over straat te gaan,
gewapend met stokken en al; voordat de avond viel, waren de
straten alweer uitgestorven.

In Chaoyang was de criminaliteit met andere woorden tien-
maal zo groot als in Puning. Een fors verschil. Het lijkt Lan
niet zozeer te hebben ontmoedigd als wel geïntrigeerd. In elk
geval nam hij de volksaard van Chaoyang nader onder de loep
in een verhandeling die hij de titel *Studie van zeden en gewoon-
ten in Chaozhou* (*Chaozhou fengsu kao* 潮州風俗考) gaf. De
eerste tien bladzijden zijn één lange opsomming van alle gebre-
ken van de mensen daar.

Na lezing van deze studie is slechts één conclusie mogelijk:
de situatie in Chaoyang was nog vele malen beroerder dan de
vierentwintig verhalen in deze bundel doen vermoeden: pros-
titutie, goklust en een fanatiek geloof in geomantiek, vaak uit-
mondend in conflicten, waren er wijdverbreid, al worden ze in
de verhalen niet genoemd.

De stafmedewerkers van de magistraat

Zijn inspanningen om de misdaad te bestrijden coördineerde
Lan vanuit de *yamen*, de zetel van het districtsbestuur. Hier
bevonden zich de registers, archieven, kaarten en alle relevan-
te informatie die hij nodig had. Hier was ook de gevangenis,
waarin hij verdachten voor korte of langere tijd kon laten op-
sluiten.

In de uitoefening van zijn taken werd hij bijgestaan door
een staf van enkele honderden medewerkers. Een assistent-ma-
gistraat, een secretaris, klerken en archivariissen, gevangenbe-
waarders, toezichthouders op de scholen en graanschuren enz.
Een belangrijke medewerker die hem hielp bij het aanpakken

van de criminaliteit was de districtsofficier (*xianwei* 縣尉), die onder andere belast was met de handhaving van de openbare orde. In het district Chaoyang werd dit ambt vervuld door Feng Junhao. Zijn naam wordt in enkele verhalen genoemd.

Veel medewerkers waren lokaal gerekruteerd. Hoewel de magistraat het keizerlijke gezag vertegenwoordigde en zeer repressieve maatregelen kon nemen, zorgde dit soms voor complicaties. Behalve dat ze partij konden kiezen voor de lokale elite, konden ze zijn beleid boycotten door massaal tot een werkstaking over te gaan. Verder lag corruptie voortdurend op de loer. De magistraat moest zich er rekenschap van geven dat zijn medewerkers elke situatie konden misbruiken om er beter van te worden. Door in ruil voor steekpenningen een oogje toe te knijpen, door meer mensen te arresteren dan strikt noodzakelijk was als hij een arrestatiebevel uitschreef, zodat ze de overvallige arrestanten konden dwingen zich vrij te kopen.

Dorps-oudsten, wijk- en straathoofden

Om zijn grip op de bevolking te versterken, beschikte de magistraat niet alleen over het hierboven beschreven ambtelijke apparaat. Hij maakte ook gebruik van sociale controlemechanismen die diep verankerd waren in de bestaande lokale (familie)structuren. Volgens dit systeem werden familie-oudsten en lokale leiders aansprakelijk gesteld voor het gedrag van degenen die onder hen gesteld waren. Deze hiërarchie kende drie lagen en was idealiter als volgt opgebouwd: tien huishoudens vielen onder het toezicht van een 'straathoofd', tien straathoofden vielen onder het toezicht van een 'wijkhoofd' en tien wijkhoofden onder een 'buurthoofd' of 'dorpshoofd'.

De lokale leiders in dit sociale netwerk, die van overheidswege geen salaris uitbetaald kregen, waren de oren en ogen van de districtsmagistraat. Hun voornaamste taken waren het handhaven van de openbare orde, het bijhouden van de bevolkingsregisters en het verlenen van steun bij het innen van belastingen of het laten verrichten van corveediensten.

In Lan's verhalen komen deze lokale leiders veelvuldig voor. Ze worden dan 'buurthoofd' of 'ordebewaarder' genoemd.

